

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 46776
Nom: L'edició de textos en el segle XXI: l'univers del llibre
Cicle: Màster Universitari Oficial
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	1	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	L'edició de textos en el segle XXI: l'univers del llibre	OPTATIVA

COORDINACIÓ

HARO CORTES MARTA

RESUM

En el pla d'estudis del Títol de Màster, aquesta assignatura s'integra en l'itinerari II (Literatura Espanyola i Teatre Hispànic).

Aquesta assignatura se centra, en la seua primera part, en l'edició de textos en diferents formats: des de l'edició analògica a la digital. Així mateix, s'analitzarà el llibre com a objecte cultural: la seua història, transmissió, conformació física i morfologia, la seua estructura i tipologia, així com la relació entre text i imatge. En la segona part, l'objecte d'estudi serà el procés d'edició del llibre: des del lliurament de l'original fins a la distribució i comercialització d'aquest. L'editorial com a indústria cultural; l'editor (tipologia i funcions) i les diferents fases de producció d'una publicació tant en paper com digital. També s'atendrà els espais del llibre (biblioteques i plataformes digitals) i als sistemes d'informació per a l'estudi i recerca del patrimoni bibliogràfic espanyol.

Tal com es detalla en el volum de treball, les classes teòriques es complementen amb classes pràctiques. A aquestes activitats formatives de caràcter presencial s'afegeix la participació en conferències i seminaris organitzats pel Departament de Filologia Espanyola.

Esta assignatura té en compte especialment el ODS 4, i, en concret, contribuïx a "garantir que tots els alumnes adquirisquen els coneixements i les habilitats necessaris per a promoure el desenvolupament

sostenible", la qual cosa inclou, entre altres aspectes, "els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no violència, ciutadania i valoració de la diversitat cultural".

cia, ciutadania i valoració de la diversitat cultural".

CONEXIMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No s'han especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació

Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.

Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

Ser capaços d'adquirir i aplicar coneixements sobre les tècniques i els procediments d'escriptura acadèmica.

Ser capaços d'adquirir i saber aplicar coneixements sobre els diferents processos d'edició i els seus suports, així com de les aplicacions necessàries per als sistemes d'edició (impresa i digital).

Ser capaços d'adquirir i saber aplicar coneixements sobre noves tecnologies, llenguatges hipertextuals i les ferramentes utilitzades en la producció literària i en llengua espanyola, multimèdia i en xarxa.

Ser capaços d'aplicar en entorns professionals els coneixements i destreses adquirits, i d'analitzar el conjunt de variables que intervenen en l'encreuament entre teoria i pràctica, captant conflictes i negociant solucions, en el marc del diàleg i de la defensa de drets i obligacions, amb criteris deontològics i laborals.

Ser capaços d'editar textos i d'elaborar i catalogar corpus relacionats amb els estudis filològics hispànics

Ser capaços d'emprar els recursos institucionals, els grans instruments científics, les tècniques, les bases de dades i biblioteques, la bibliografia, les revistes especialitzades i els nous recursos proporcionats per les TIC en l'àmbit d'estudi.

Ser capaços d'exercir un treball en equip, fomentant les relacions interpersonals, el diàleg, el respecte a l'altre i la no discriminació, ni lingüística ni social.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Història del llibre

Història i evolució del manuscrit al llibre electrònic i la literatura digital

2. Sistemes d'informació i documentació

Tipologia, localització i citació de fonts d'informació i documentació (manuscrits, incunables, imprés antic i llibres moderns i contemporanis).

3. L'edició de textos

Història i evolució de l'edició de textos.

Tipus d'edició.

Edició crítica d'un text.

4. Factura física del llibre: morfologia llibrària, estructura i tipologia

Estudi material i morfologia del llibre.

Descripció codicològica i tipobibliogràfica.

5. Edició digital

Edicions de marcatge

Reconeixement i transcripció automàtica de textos.

6. Editoriales i editors: indústria cultural

Editor acadèmic: funcions, projecció i competències.

Tipologia de les publicacions acadèmiques.

Procés editorial: fases i desenvolupament.

7. Edició de publicacions acadèmiques

Projecte editorial.

Fases del procés editorial: lliurament d'originals, avaluació, correcció i maquetació.

8. Espais del llibre i biblioteques

Política de compres, catalogació, dipòsit, conservació i tipologia de les biblioteques (electròniques, digitals, virtuals, etc.).

Aquests continguts es reflectiran en els següents resultats d'aprenentatge:

Editar críticament textos de la literatura i el teatre clàssics espanyols.

Conèixer els diferents llenguatges per a l'edició digital de textos literaris i teatrals espanyols.

Conèixer la tradició crítica en relació amb l'edició de textos literaris i teatrals espanyols.

Demostrar destresa en maneig d'arxius i biblioteques, bases de dades i sistemes d'informació per a l'estudi i recerca del patrimoni bibliogràfic espanyol.

Identificar el llibre com a objecte cultural en la seua evolució històrica

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	40,00
Total hores	40,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	6,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	104,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	110,00

METODOLOGIA DOCENT

Lliçó magistral (exposició de continguts a partir de desenvolupaments teòrics) amb diferents recursos (textos, audiovisuals, etc.)

Classes pràctiques participatives (exercicis, exposicions, debats, test, etc.), realitzades en grup i/o de manera individual.

Usos de procediments i estratègies deductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de l'exposició prèvia de continguts.

Usos de procediments i estratègies inductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de directrius bàsiques per a formular un desenvolupament teòric posterior.

n desenvolupament teòric posterior.

AVALUACIÓ

Valoració de la participació activa a l'aula i/o en les tutories (exercicis, lectures, activitats, debats, etc.). 30 %. Fins a 3 punts. La puntuació de l'alumne es mantindrà al llarg del curs.

Valoració dels treballs escrits que demostrin la competència adquirida i d'exercicis pràctics i/o lectures i/o exposicions (individuals i en grup). 70 %. Fins a 7 punts. Per a ser avaluat de l'assignatura, l'alumnat haurà d'obtenir com a mínim el 3,5 punts de la nota. Recuperable en segona convocatòria.

L'honestat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faça ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb l'ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres), excepte si la seua utilització forma part dels continguts de l'assignatura i està autoritzada pel professorat que la imparteix.

Tant en les proves com en les activitats, s'exigirà correcció ortogràfica, gramatical i lèxica. Cada incorrecció comportarà una reducció de la qualificació obtinguda, que pot arribar a suposar un suspens.

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 30 de maig de 2017. ACGUV 108/2017.

BIBLIOGRAFIA

ABADAL, Ernest (2012): «Retos de las revistas en acceso abierto: cantidad, calidad y sostenibilidad económica», *Hipertext.net*, 10 [http://www.upf.edu/hipertextnet/numero-10/retosrevistas-en-acceso-abierto.html]

AGENJO, Xavier (2015): «Las bibliotecas virtuales españolas y el tratamiento textual de los recursos bibliográficos», *Insula*, 822, pp. 12-14.

ALLÉS TORRENT, Susana (2015): «Edición digital y algunas tecnologías aliadas», *Insula*, 822, pp. 18-21.

ALONSO ARÉVALO, Julio y José Antonio CORDÓN GARCÍA (2015): «Retos en torno al préstamo de libros digitales en bibliotecas», *Anales de Documentación*, 18.1. [http://dx.doi.org/10.6018/analesdoc.18.1.207171]

ALONSO ARÉVALO, Julio (2013): Plataformas de préstamos de libros digitales en las bibliotecas públicas, publicación digital, en *Conversaciones líquidas: buscando nuevas dimensiones sobre el libro digital*. Peñaranda 25 de septiembre de 2013. Salamanca: FGSR. [http://hdl.handle.net/10366/122174]

BARBIER, Frederi (2005): *Historia del libro*, Madrid, Alianza Editorial.

BAZZACO, Stefano y AA.VV. (2022): «Sistemas de reconocimiento de textos e impresos hispánicos de la Edad Moderna. La creación de unos modelos de HTR para la transcripción automatizada de documentos en gótica y redonda (s. XV-XVII)», *Historias Fingidas*, número especial 1, pp. 67-125. <https://doi.org/10.13136/2284-2667/1190>

BAZZACO, Stefano (2024): «Revolucionar el acceso al patrimonio librario: los sistemas de HTR

entre humanidades digitales y ciencia de la información», *Philologia hispalensis*, 38.2, pp. 59-77.
https://sftpinstitu.us.es/revistas/philologia/38_2/03_PH_38_2_2024.pdf

BECEIRO, Isabel (2006): *Libros, lectores y bibliotecas en la España Medieval*, Murcia, Nausícaä.

BIZZARRI, Hugo O. (2014): «El hispanismo en la senda de la crítica textual», en *Cincuentenario de la Asociación Internacional de Hispanistas* (A Coruña, 2012), ed. Rocío Barros Roel, A Coruña, Universidade da Coruña, pp. 167-180.

BIZZARRI, Hugo O. (2003-2004), «Veinte años de reflexión sobre crítica textual (1983-2003)», *Revue Critique de Philologie Romane*, 4-5, pp. 296-321.

BLECUA, Alberto (1991), «Los textos medievales castellanos y sus ediciones», *Romance Philology*, 45.1, pp. 73-88.

BLECUA, Alberto (1983): *Manual de crítica textual*, Madrid, Castalia.

BOLOGNA, Giulia (1988): *Manuscritos y miniaturas: el libro antes de Gutenberg*, Madrid, Anaya.

BORDALEJO, Bárbara (2015): «Los libros del futuro», *Insula*, 822, pp. 6-8.

BOUZA, Fernando (1997): «Para qué imprimir: de autores, público, impresores y manuscritos en el Siglo de Oro», *Cuadernos de historia moderna*, 18, pp. 31-50.

BOUZA, Fernando (2001): *Corre manuscrito: una historia cultural del Siglo de Oro*, Madrid, Marcial Pons.

BOUZA, Fernando (2010): *Del escribano a la biblioteca*, Madrid, Síntesis.

CÁTEDRA, Pedro M. y Anastasio ROJO (2004): *Bibliotecas y lecturas de mujeres. Siglo XVI*, Salamanca, Instituto de Historia del Libro y de la Lectura.

CÁTEDRA, Pedro M. y M.ª Luisa LÓPEZ VIDRIERO (1998): *La imprenta y su impacto en Castilla*, Salamanca, s. e.

CÁTEDRA, Pedro M. (1989): «La imprenta y la difusión de la cultura», *Historia* 16, 157, pp. 69-74.

CAVALLO, Guglielmo y Roger CHARTIER (1998): *Historia de la lectura en el mundo occidental*, Madrid, Taurus.

CAYUELA, Begoña (2014): «La iconografía en la era digital: hacia una heurística para el estudio del contenido de las imágenes medievales», *Magnificat Cultura i Literatura Medievals*, 1, 1-36. [<https://ojs.uv.es/index.php/MCLM/article/view/3796>].

CELIS SÁNCHEZ, Ángela (2017): «El hipertexto o el nuevo espacio comunicativo multimoda», *Revista de Humanidades Digitales*, 1, pp. 181-192. [<http://revistas.uned.es/index.php/RHD/article/view/16675/16564>]

CODINA, Lluís (2000): *El libro digital y la www*, Madrid, Tauro Producciones.

CORDÓN GARCÍA, José Antonio, Julio ALONSO ARÉVALO y Raquel GÓMEZ DÍAZ (2011): «Las plataformas de venta de libros electrónicos: modelos de negocio y estrategias de mercado», *BID: textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, 26 [17-01-2017] [<http://bid.ub.edu/26/cordon2.htm>]

CORDÓN GARCÍA, Juan Antonio, Raquel GÓMEZ DÍAZ, Julio ALONSO ARÉVALO y José Luis ALONSO BERROCAL (2015): *El ecosistema del libro electrónico universitario*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 2ª ed. corregida y aumentada.

ALVAR, Carlos, y LUCÍA MEGÍAS, José Manuel, coords. (2002): *Diccionario filológico de literatura medieval española. Textos y transmisión*, Madrid, Castalia.

Diccionario filológico de literatura medieval española. Textos y transmisión (2002): Carlos Alvar y José Manuel Lucía Megías, coord., Madrid, Castalia.

ESCANDELL MONTIEL, Daniel (2014): «El libro en pantalla: hacia un nuevo ensayo en el siglo XXI con la escritura y edición digital», *Humanidades Digitales: una aproximación transdisciplinar*, Janus. Anexo 2.

ESCANDELL MONTIEL, Daniel (2014): «El libro en pantalla: hacia un nuevo ensayo en el siglo XXI con la escritura y edición digital», *Humanidades Digitales: una aproximación transdisciplinar*, Janus. Anexo 2 [<https://www.janusdigital.es/anexos/contribucion.htm?id=47>]

ESCOLAR SOBRINO, Hipólito (1985): *Historia de las bibliotecas*, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez y Pirámide, 2ª edición 1987.

ESCOLAR, Hipólito, dir. (1993), *Historia ilustrada del libro español. Los manuscritos*, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez.

ESCOLAR, Hipólito (1984): *Historia del Libro*, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez y Ediciones Pirámide.

GALLEGO, A. (1979), *Historia del grabado en España*, Madrid, Cátedra.

GARCÍA AVILÉS, Alejandro (2000), «Imagen, texto, contexto: reflexiones sobre el método iconográfico en el umbral del siglo XXI», *Boletín del Museo del Prado*, 18, 36, pp. 101-118. [<https://www.museodelprado.es/aprende/boletin/imagen-texto-contexto-reflexiones-sobre-elmetodo/29828226-4210-4faa-8ac2-25520c12180b>].

GONZALO SÁNCHEZ-MOLERO, José Luis (2016): «Los orígenes de la portada: un laberinto editorial con una salida inesperada», *Titivillus*, 2, pp. 127-157. [<http://titivillus.es/numero-2-2016/>]

HARO CORTÉS, Marta (ed.) (2016): «Texto e ilustración en el libro medieval: factura física, lectura y recepción», *Revista de Poética Medieval*, 30. [<https://ebuah.uah.es/dspace/handle/10017/32838>].

HARO CORTÉS, Marta y José Luis CANET, eds. (2014), *Texto, edición y público lector en los albores de la imprenta*, Valencia, Universitat de València.

HELLINGA, Lotte (2006): *Impresores, editores, correctores y cajistas. Siglo XV*, Madrid, Instituto de Historia del Libro y de la Lectura.

INFANTES, Víctor (1985): «Cómo se edita un texto literario», *Incipit*, 5, pp. 125-128.

INFANTES, Víctor (2003): «La tipología de las formas editoriales», en *Historia de la edición y de la lectura en España, 1472-1914*, eds. Víctor Infantes, François Lopez, Jean-François Botrel y Nieves Baranda, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, pp. 39-49.

INFANTES, Víctor (2001): «Los géneros editoriales: entre el texto y el libro», en *La cultura del libro en la edad moderna: Andalucía y América*, coords. M. Peña Díaz, P. Ruiz Pérez y J. Solana Pujalte, Córdoba, Universidad de Córdoba, pp. 37-46.

LACARRA, M.ª Jesús, ed. (2016): *La literatura medieval hispánica en la imprenta (1475-1600)*, Valencia, Universitat de València.

LE GOFF, Jacques, *Los intelectuales en la Edad Media*, Barcelona, Gedisa, 1986, versión original, 1985.

LÓPEZ SERRANO, Matilde, *La encuadernación española*, Madrid, Asociación Nacional de Bibliotecarios, Archiveros y Arqueólogos, 1972.

LÓPEZ-VIDRIERO, M.ª Luisa y Pedro M. CÁTEDRA (eds.), *El libro antiguo español [1]. Actas del primer Coloquio Internacional (Madrid, 18 al 20 de diciembre de 1986)*, Madrid, Universidad de

Salamanca, Biblioteca Nacional, Sociedad Española de Historia del Libro, 1988.

LÓPEZ-VIDRIERO, Mª Luisa y Pedro M. CÁTEDRA (eds.), *El libro antiguo español [2]. Actas del segundo Coloquio Internacional*, Madrid, Universidad de Salamanca, Biblioteca Nacional, Sociedad Española de Historia del Libro, 1992.

LÓPEZ-VIDRIERO, Mª Luisa y Pedro M. CÁTEDRA (eds.), *El libro antiguo español [3]. El libro en palacio y otros estudios bibliográficos*, Madrid, Universidad de Salamanca, Biblioteca Nacional, Sociedad Española de Historia del Libro, 1996.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel, «¿Cómo editar textos impresos? Notas y comentarios para un manual», *La Corónica*, 30.2 (2002), pp. 279-315.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel, «Entre la crítica del texto y la lectura coetánea: las dos caras de la cultura del manuscrito en la Edad Media», *La corónica*, 27.2 (1999), pp. 189-218.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel, «Informática textual: nuevos retos para la edición y difusión de los textos (bibliotecas virtuales y bancos de datos textuales)», en *Tradiciones discursivas. Edición de textos orales y escritos*, eds., R. Santiago, A. Valenciano y S. Iglesias, Madrid, Instituto Universitario Menéndez Pidal, Universidad Complutense de Madrid, 2006, pp. 251-302.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel, *Elogio del texto digital*, Madrid, Fórcola, 2012.

MARTÍN ABAD, Julián, *Los primeros tiempos de la imprenta en España (c. 1471-1520)*, Madrid, Laberinto, 2003.

MOLL, Jaime, «El impresor, el editor y el librero», en *Historia de la edición y de la lectura en España, 1472-1914*, eds. Víctor Infantes, François Lopez, Jean-François Botrel y Nieves Baranda, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2003, pp. 77-84.

MOLL, Jaime, «El libro en el Siglo de Oro», *Edad de Oro*, 1 (1982), pp. 43-54.

MOLL, Jaime, «El libro, entorno del texto», en *Le Livre et l'Édition dans le monde hispanique. XVIe-XXe siècles. Pratiques et discours paratextuels, études réunies et présentées para Michel Moner et Michel Lafon*, Grenoble, Université Stendhal-Grenoble III, 1992, pp. 9-19.

MOLL, Jaime, «El taller de la imprenta», en *Historia de la edición y de la lectura en España, 1472-1914*, eds. Víctor Infantes, François Lopez, Jean-François Botrel y Nieves Baranda, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2003, pp. 31-38.

MOLL, Jaime, «La imprenta manual», en *Imprenta y crítica en el Siglo de Oro*, dir. Francisco Rico,

Valladolid, Universidad de Valladolid, 2000, pp. 13-27.

MOLL, Jaime, *De la imprenta al lector: estudios sobre el libro español de los siglos XVI al XVIII*, Madrid, Arco/Libros, 1994.

ORDUNA, Germán, «La edición crítica», *Incipit*, 10 (1990), pp. 17-43.

ORDUNA, Germán, *Ecdótica. Problemática de la edición de textos*, Kassel, Reichenberger, 2000.

ORDUNA, Germán, *Fundamentos de crítica textual*, Madrid, Arco Libros, 2005.

OSTOS, Pilar, Mª Luisa PARDO y Elena, E. RODRÍGUEZ, *Vocabulario de codicología*, Madrid, Arco/Libros, 1997.

PÉREZ PRIEGO, Miguel Ángel, *Introducción general a la edición del texto literario*, Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2001. *Revista de Humanidades Digitales*, Universidad Nacional de Educación a Distancia [http://revistas.uned.es/index.php/RHD/issue/view/1096]

PÉREZ PRIEGO, Miguel Ángel, *La edición de textos*, Madrid, Síntesis, 1997.

RIPOLL CERVERA, Enrique, *Inteligencia artificial e incunables poéticos: un modelo de transcripción automática*, Valencia, IVEMIR-UCV, 2024. <https://ultreia.ucv.es/index.php/ultreia/catalog/view/34/36/1251>

RODRÍGUEZ DE LAS HERAS, Antonio, «El libro digital», *Digithum*, 2 (2000). [http://in3wps.uoc.edu/index.php/digithum/article/view/603]

ROJAS CASTRO, Antonio (2017): «La edición crítica digital y la codificación TEI. Preliminares para una nueva edición de las Soledades de Luis de Góngora», *Revista de Humanidades Digitales*, 1, pp. 4-19. [http://revistas.uned.es/index.php/RHD/article/view/16379/16554]

RUIZ GARCÍA, Elisa, «Metodología del estudio del libro», *Boletín de la Sociedad Española de Ciencias y Técnicas Historiográficas*, 1 (2003), pp. 41-56.

RUIZ, Elisa, *Introducción a la codicología*, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2002.

SÁNCHEZ MARIANA, Manuel, *Introducción al libro manuscrito*, Madrid, Arco Libros, 1995.

SÁNCHEZ-PRIETO BORJA, Pedro (ed.), *Editar la literatura española: Edad Media y Renacimiento*,

monogràfic *La Corónica*, 30.2 (2002).

SÁNCHEZ-PRIETO BORJA, Pedro, *Cómo editar los textos medievales. Criterios para su presentación gráfica*, Madrid, Arco Libros, 1998.

SÁNCHEZ-PRIETO BORJA, Pedro (2011): *La edición de textos españoles medievales y clásicos. Criterios de presentación gráfica*, San Millán de la Cogolla, Cilengua.

SPENCE, Paul (2014): «Edición académica en la era digital: modelos, difusión y proceso de investigación», *Anuario Lope de Vega. Texto, literatura, cultura*, 20. [<http://www.raco.cat/index.php/anuariolopedevega/article/view/286693>]

VICENTE GARCÍA, Remedios de (2013): «Los libros electrónicos en las colecciones de las bibliotecas públicas», *BID: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 30 [17-01-2017] [<http://bid.ub.edu/es/30/devicente.htm>]

WEITZMANN, Kurt, *El rollo y el códice: un estudio del origen y el método de la iluminación de textos*, Madrid, Nerea, 1990.

YARZA LUANCES, Joaquín (ed.), *Estudios de iconografía medieval española*, Bellaterra, Universidad Autónoma de Barcelona, 1984.